

ЕКОПСИХОЛОГІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ПАТОГЕННІ КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Г .М. Федоришин, кандидат психологічних наук, доцент
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника», м.Івано-Франківськ

Анотація: У статті проаналізовано патогенні фактори інформаційно-психологічного впливу на масову свідомість, наслідки впливу, принципи конструктивної подачі інформації.

Ключові слова: інформаційна травма, інформаційне середовище, інформаційний вплив, ідентичність, фактори стресостійкості.

Аннотация: В статье проанализированы патогенные факторы информационно-психологического воздействия на массовое сознание, последствия влияния, принципы конструктивной подачи информации.

Ключевые слова: информационная травма, информационная среда, информационное воздействие, идентичность, факторы стрессоустойчивости.

Summary: In the article there are analyz of pathogenic factors information and psychological impact on the public consciousness, effects, structural principles of presenting information.

Keywords: information injury, information environment, information influence, identity, stress factors.

Головний обов'язок журналіста – сприяти забезпеченню права громадян на одержання інформації, уникати неповноти або неточностей чи викривлень інформації, які могли б завдати моральної шкоди честі та гідності людини. Основними імперативами журналістської етики є: «не приховай» і «не нашкодь». Поєднання цих принципів вимагає високого професіоналізму від журналіста. Невміле їх застосування може призвести до медіатравми. Внаслідок екстремального зовнішнього інформаційного впливу на особистість порушуються цілісність і функції психіки, почуття безпеки індивіда і натомість виникає почуття жаху, безсилля. Головним змістом медіатравми є втрата сенсу існування, руйнування базових переконань (віра у справедливість та порядок, відчуття власної цінності, віра у свою щасливу долю, у доброзичливість людей і світу) картини світу і планів на життя.

До травмуючих подій відносять: природні й техногенні катастрофи, терористичні акти, взяття в заручники, вбивства, насилля, нещасні випадки, ДТП, повідомлення про нещастя з близькими, вимушене переселення, втрату роботи. При цьому травма виникає не лише в безпосередніх учасників травмуючої події, але й в очевидців, аудиторії ЗМІ. У зв'язку з цим постає питання про форму подання інформації як мінімально травматогенної (не приховування інформації, а грамотне її висвітлення).

Травмуючий ефект досягається також завдяки неспроможності індивіда повноцінно співвідноситися із сучасним інформаційно перенасиченим середовищем. Зростаюча диспропорція між людиною, чії можливості біологічно обмежені, і людством, що не обмежене у своїй техно-інформаційній експансії, призводить до поверхневого сприймання, без занурення у глибину речей, що послаблює критичність мислення і смислову чутливість [1]. До патогенних факторів інформаційного впливу відносимо: героїзацію і міфологізацію агресора; пряме або опосередковане виправдання агресора; презентацію агресора як «людини» з людськими переживаннями, сімейною історією (спроба співпереживати агресору теж є травматичною); чорний гумор на адресу постраждалих, цинічний стиль висвітлення інформації; показ тріумфу і безкарності агресора; надання слова в ефірі терористу (пряма спроба залякування населення); пошук винних серед жертв і рятівників; пряме або опосередковане звинувачення самої жертви; заклики до колективного покаяння; нагнітання страху, почуття безсилля; показ людини в момент гострого болю і відчаю; демонстрація морального і фізичного знуцання, смакування подробиць насилля (сам журналіст теж зазнає травми). Перегляд сцен насилля без можливості втрутитися може призвести до викривлення атрибуції вини. В такій ситуації глядач схильний вважати жертву винною, оскільки при цьому відчуває себе більш затишно. Натомість конструктивна подача інформації передбачає: наведення прикладів

мужності і стійкості людей, які попали в екстремальні обставини; позитивне підкріплення стратегій активності; опір на абсолютні цінності (любов, дружба, мужність, творчість, вдячність); психологічна підтримка постраждалих; вдячність учасникам рятувальної операції; віра в людину і віра у майбутнє.

Одним із наслідків інформаційної травми є виникнення у населення Стокгольмського синдрому або травматичного зв'язку – емоційної прив'язаності жертви до загарбника (яскраво спостерігається за тоталітарного режиму як культ особистості). Якщо жертва позитивно відгукується про агресора, то це є ознакою синдрому і свідченням того, що вона потребує психологічної реабілітації. Факторами, які сприяють розвитку Стокгольмського синдрому в аудиторії, є наступні: надання слова терористам як ще одна спроба самозвеличення агресора і залякування населення; нагнітання страху і приреченості; твердження про те, що неможливо і не потрібно протидіяти терору; створення міфу про непереможеність агресора; чорний гумор; міфологізація і героїзація терористів. Ще одним наслідком неправильного висвітлення подій є дефекти національної ідентичності: негативна ідентичність, маргінальна ідентичність, дифузна ідентичність. У виняткових випадках людина формує абсолютно нову ідентичність (виходить за встановлені рамки реальності, що з різних причин її не влаштовує), яка стає новою колективною ідентичністю (Т.Шевченко, Г.Сковорода та ін.).

У підсумку зазначимо фактори стресостійкості, які допоможуть протистояти інформаційному насиллю. Це відчуття важливості свого існування, почуття незалежності і можливості впливати на своє життя, відкритість і зацікавленість у змінах, спонтанність, гнучкість, критичність мислення і розвиток неформальної логіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів: Монографія / За наук. редакцією Л.А.Найдьонові, Н.І.Череповської. - К.: Міленіум, 2014. – 348 с.